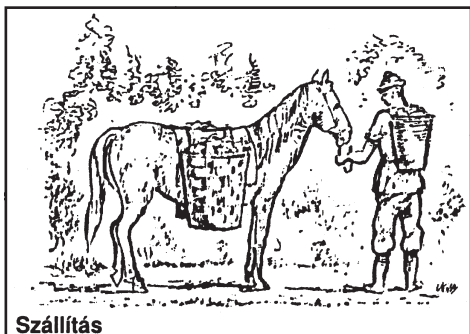


említése 1230-ból), melynek neve magyar kohászok közeli tevékenységére enged következtetni, szemben a *Ruda*, *Rudnok* földrajzi nevekkal, amelyek viszont a szláv eredetű bányászok és kohászok munkahelyét jelölhetik. Az ásatás közben a somogyfajsi olvasztóhely 2–3 kilométeres körzetében, a Koroknai patak árterületén (emberfej nagyságú, rozsdabarna limonittömbök formájában) megtaláltuk a vaddisznók által felszínre túrt gypvasérceket. Somogy megyében a legjelentősebb gypvasérc telepek Nagyatád és Somogyuszob között helyezkedtek el.

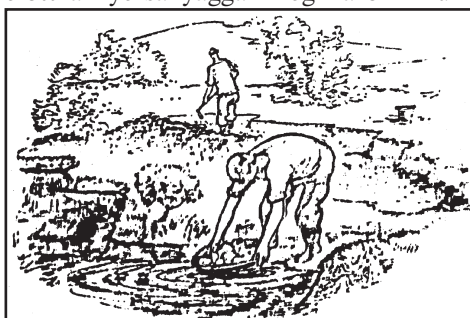
2. AZ ÉRC SZÁLLÍTÁSA: A gypvasércet a terepviszonyoktól függően gyalog, háton vagy lovak, öszvérek olda-



Szállítás

lára erősített zsákokban vitték a közeli vasolvasztó helyre, amelyet mindig kis patak közelében, erdős területen alakítottak ki. A fajszi műhelyben a kohó közelében kiállítottunk néhány természetes lelőhelyről származó ércdarabot.

3. ÉRCÉLŐKÉSZÍTÉS: A kohó mellett, az eredeti műhelyszinten kis darabokra törött, vörösre pörkölt hematitos érceket találtunk, tehát az olvasztás előtt a nyersanyaggal még három mun-



Ércelőkészítés



Új tudósi magatartás

A tudományos kutatás öntörvényű tevékenység. Akkor hatékony, ha tudományon kívüli tényezők erőszaka nem zavarja. Tárgyától függően kialakult írott és íratlan módszertana, eljárásai: szakma lett, jó másfél évszázada. A tudós egyik célja: a szaktudományos gondolkodást mind újabb és újabb módszertani eljárásokkal gazdagítani. De a tudós soha nem feledkezhet meg arról a közegről, amelyben él. A társadalomról, amelynek érdekében kutató, ír, előad. A tudományos tevékenység öntörvényű, de nem öncélú. Szorítja a közösség döntéshozóit, hogy ne saját, hanem a közösség érdekében tegyenek. Ugyanakkor a tudós az intézményesedett tudás letéteményese a társadalomban. Jelenléte önmagában érték. Ezt a szolgálatot a társadalom megfizeti, tudomásul veszi, hogy szükség van rá, eltart bennünket. (Századunkban a tudomány gyors fejlődése csakis úgy vált lehetővé, hogy az állam vagy a helyi társadalom megfinanszírozott bennünket az adófizető polgárok pénzéből, kutatókat, tanárokat, gyűjteményi tisztviselőket.)

A tudós „szolgálatában” szembetalálja magát ún. tudománytalan elképzelésekkel, amelyek gondolatvezetésükben nem követik a szaktudomány szabályait. Találkozik polgártársakkal, akik járatlanok a cizellált módszertanban és akik így a legeredetibb kérdésseltevésből kiindulva, irreális következtetésekhez jutnak mind a természet, mind a társadalomtudományokban. Kétségtelen: tudósi kötelesség védeni a társadalmat azoktól a nézetektől, amely nézetek követése fizikai létünkben veszélyeztethetnek. Az öt ujjal operáló vagy világrendszereket megújító „orvosdoktoroktól”, „fizikusoktól”, csodatévő tudósoktól. Es védeni kell azoktól is, akik hamis társadalmi üdvönyt emberellenes cselekedetekre bírnak rá milliárdokat. De hol a határ társadalmi veszélyesség és jóindulatú tévedés között? Erről kell gondolkodnunk ma már. Fizikusoknak, biológusoknak éppúgy, mint történészeknek.

Úgy látjuk: a ma tudósának rendkívüli türelemmel kell a netán szakmai eljárásokban képzetlen polgárokhoz közeledni. Fürkésznie mi hasznosítható a „céhen kívüli kollega” megfigyeléseiből. Már csak azért is, mert valamennyire ismerjük a tudományos gondoskodás természetét: nehéz meghatározni kinek, mikor, mi jutott eszébe egy-egy elejtett megjegyzésből, esetleg mások mondataiból. (Ezért is mosolygunk, amikor a tudományos nagyüzem munkásai buzgón teremtenek „idéztségi indexeket” gyakran épp azokat hagyva ki a listából, akiktől talán az alapötletet nyerték. Akár egy autodidaktától is.) De figyelemmel kell közelítenünk a nem céhbéli kollegákhoz azért is, mert ők képviselik a „tudást” a társadalom mindennapjaiban.

Mi olyan jövőbeni társadalmat szeretnénk, amelyben a tudás értékrendképző. Ennek eléréséhez nemcsak a képzettség, és az azt biztosító képző intézmények segíthetnek bennünket, hanem az egyéni önművelés. Értelmiségi, iparos, földműves kíváncsisága az eddig ismeretlen részletek, rejtelmek iránt, belső indíttatású kutatás, utánajárás. A jövő tudásorientált társadalmának egyik alapja az autodidaktizmus. Nemcsak ádáz harcot kell hirdetni a „paratudományok”, a „romantikus” elképzelések ellen, hanem közel is kell azokat engednünk magunkhoz. Közel engedni és vitatkozva együttgondolkodásra nevelni hívóiket. Elérni: legyen igényük a szaktudományosság követelményeire. Lekezelés helyett türelmes együttgondolkodás – ez az ezredforduló tudóstársadalmának egyik programja.

Mi a dolgunk? Megőrizni az elmúlt évszázadokban kialakult tudásra-büszkeségünket. De feladni a század tudós értelmiségének középosztályi arroganciáját, a céhszerű bezárkózást. Épp az utóbbi másfél száz esztendő ipari forradalmainak történelme mutatja: gyakorta az ún. kontárok voltak, akik egy-egy újítás alapötletét hozták a szakmunkások, a tudomány számára. Sőt, ők vagy gyermekeik voltak a modern szakmák utánpótlásának biztosítói. Az ipari céheknek többek között azért is kellett elbukniuk, mert mindebből semmit nem értettek meg. Nehogy ez legyen a tudományos céhek sorsa is. Nézzünk körül, vegyük észre: máris itt van a tudós iránti bizalmatlanság mind a fizikus, mind a biológus, mind a társadalomtudós iránt. Mi valljuk: nélkülünk nincs 21. század, de ennek igazát a társadalomnak is be kell látnia. Ennek igazát a társadalommal is el kell fogadtatnunk.

Közönség, szakmabéliek, érdeklődő kívülállók, üzleti és civil kezdeményezések. Csak együtt lehet...

G. F.